A MULTI-FACETED LOOK UPON GABRIELA ADAMEȘTEANU'S SHORT-STORIES: CRITICAL APARATUS, STRUCTURAL ASPECTS

Florina Georgiana Olaru (Danciu)
PhD. student, „Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: Short-stories have sometimes been considered as a creative-writing exercise, intermezzo to the 'big novel'[1], as 'hinterland to future novels'[2]. This is a valid reason to focus upon the manner in which the literary exegesis approaches the narrative formula of the short-story, with main emphasis upon Gabriela Adameșteanu's short-stories. The central themes pondered upon in her writings are history, life of the individual within buildings and institutions, silence, solitude, superficial marriage of convenience.
Our essay focuses upon catching the similarities and particularities found in Gabriela Adameșteanu's short-stories. On the one hand, we aim at portraying the lack of communication within the couple and analysis of dysfunctional relationships between spouses, ideas found in most of her short-stories and, on the other hand, those details that make her writings be unique, i.e. familiar hours spent with colleagues (in O plimbare scurtă după orele de serviciu), the theme of illness (in Vară-primăvară) or street images (in În tramvai and Ora de navetă). All these create that multi-faceted perspective upon a dysphoric world.

Keywords: dysphoria, dysfunctional relationships, history as background, (lack of) communication

Literatura postmodernă se constituie printr-o permanentă sondare a realității identitare, dublată de scrutarea cotidianului. Desigur, cum între literatură (cu vibrația ei *sui generis*) și viață putem pune semnul egalității, e firesc ca temele literare să nu se schimbe prea mult, ci doar să își modifice sensibilitatea, maniera de prezentare. Faptul divers devine protagonistul postmodernismului, iar Gabriela Adameșteanu nu face excepție de la regulă. Încercând să traseze liniile directoare ale literaturii postmoderne, Carmen Mușat trece în revistă fotografierea realului, percepția și reconstrucția realității: „proza și poezia postmodernă îi oferă cititorului șansa de a participa la o continuă redescoperire a cotidianului, căci percepția realității în multitudinea ipostazelor sale a înlocuit obsesia limbajului, care a dominat vreme îndelungată literatura modernistă."[3] Ca orice născocire, literatura postmodernă funcționează prin intermediul unei convenții între scriitor și cititor: „Scriitorul postmodern știe că tensiunea creată de lipsa de motivație a relației dintre realitate și limbaj nu poate fi anulată, știe că literatura există în virtutea unui contract ficțional tacit între autor și cititor, care prevede rolul esențial al imaginației (să ne închipuim că...) în structura operei."[4] Se produce, astfel, un soi de *ficționalizare* a realității, sub îngăduirea lectorului, care acceptă pactul. Proza parcurge un traseu de la literatura modernăelitistă la cea postmodernă, care nu se mai adresează elitelor, iar germinația unei astfel de proze se produce în aclimatizarea și încorporarea faptului divers.

Lectura pe care o propune Gabriela Adameșteanu nu este una soporifică, ci mai degrabă una introspectivă, imanentă prin problematicile pe care le ridică. Orizontul tematic

[1] Paul Cernat, *Rezistența la timp. Gabriela Adameșteanu între proză scurtă și roman* în Gabriela Adameșteanu, *Opere II. Gara de Est. Întâlnirea*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 17.
[2] *Ibidem.*
[3] Carmen Mușat, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, Ediția a II-a, Editura Cartea Românească, București, 2008, p. 231.
[4] *Ibidem.*

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

este vast, iar ca tehnică predilectă întâlnim analepsa. Contextul socio-politic, garnisit cu opresiunea specifică oricărui curent de factură totalitaristă sporește sentimentul de antipatie în relația de cuplu tocmai datorită greutăților vieții cotidiene. Dinamica relațiilor reprezintă un microcosmos al vibrației epocii, căci spaimele, traumele, neliniștea se pot traduce în cele ale contextului social și istoric.

Relațiile problematice, istoria convulsionată, crisparea care intervine în relația de cuplu, ridurile trupului (dar, vom vedea, și cele ale sufletului) reprezintă miezul epic al operei Gabrielei Adamesteanu, felul în care acest microcosmos poate fi cartografiat la nivelul întregului univers epic: proză scurtă, roman.

Backgroundul este unul de mare impact căci Gabriela Adamesteanu nu recurge nici la camuflarea, nici la cosmetizarea faptelor sociale și istorice pe care le prezintă, ci la darea lor în vileag. Carmen Mușat pune pe tapet problematica scriitorilor care nu marșează în fața ideologiei comuniste și subliniază dezacordul dintre aparență și esență, dezacord caracteristic prozei comuniste: „Cunoaștem discrepanța între aparență și esență privitoare la comunism, între ceea ce este și ceea ce se spune că este."[5]

În ceea ce privește receptarea prozei scurte, exegeza literară nu ajunge la o viziune unitară, părerile fiind împărțite. Critica literară ne situează, așadar, în fața unui pat al lui Procust ideatic, în fața unor poziții ireconciliabile. Dacă pentru Nicolae Manolescu, nuvelistica Gabrielei Adamesteanu „nu prezintă vreun interes literar"[6], Paul Cernat se raportează la aceasta ca la un exercițiu scriitoricesc, nuvelistica fiind mai degrabă „un intermezzo, un exercițiu pregătitor pentru romanele viitoare sau un *hinterland* al acestora."[7] În aceeași prefață, Paul Cernat evidențiază orizontul tematic unitar al scriitoarei și ne indică faptul că tanti Milica din *Vară-primăvară* reprezintă un alter-ego al celebrului personaj Vica Delcă din *Dimineață pierdută*: „Rămasă de curând văduvă, tanti Milica este o variantă a Vicăi; vârsta, singurătatea și obezitatea ei devin, pentru rude, o preocupare continuă."[8] În această ipostază a maladiei, spitalul și azilul devin toposuri care stau sub auspiciile unor măști ale fricii.

Carmen Mușat consideră că nuvelele autoarei iau forma unor romane latente și amintește că Gabriela Adamesteanu este congeneră autorilor: Radu Cosașu, Alexandru Papilian și Norman Manea[9]. Se aliniază acestei viziuni și Simona Sora, care analizează proza scurtă din perspectiva unor puzzle-romane sau romane caleidoscopice[10].

În multe situații, în proza Gabrielei Adamesteanu, este surprinsă o voce. Această voce poate finarativăsau a unui personaj. În acest sens, putem afirma că tocmai dorința de a stabili o dinamică, un soi de mișcare naște impulsul autoarei de a căuta noi formule narative. Predispoziția autoarei înspre fluctuație deschide perspectivismul noilor formule narative: „Fuga de încremenire o determină pe Gabriela Adamesteanu să caute noi tonalități, noi formule narative, dar mai ales o împinge să inventeze naratori, de cele mai multe ori dramatizați, care să facă oficiile de gazdă, în așa fel încât să nu simți niciodată nevoia de a te îndepărta sau de a abandona universul ficțional." [11]

Proza Gabrielei Adamesteanu, departe de a fi *acolo sus*, se coboară la toate cotloanele lumii, evidențiind cu predilecție aspectele mundane. Coborârea în cotidian este genuină, fapt

[5] *Ibidem.*
[6] Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008, p. 1201.
[7] Paul Cernat, *Rezistența la timp. Gabriela Adamesteanu între proză scurtă și roman* în Gabriela Adamesteanu, *Opere II. Gara de Est. Întâlnirea*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 17.
[8] *Ibidem.*
[9] Carmen Mușat, *op. cit*., p. 231.
[10] Simona Sora, „Puzzlecturi- în căutarea romanului pierdut", în *Dilema*, an XI, nr. 519, 7-13 martie 2003.
[11] Doina Ioanid, „Un portret în mișcare", în *Observator cultural*, nr. 323, iunie 2006.

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

care o determină pe Irina Petraș să afirme că „transpusă în cuvinte, existența capătă consistență, *este*. Decupajul în cotidian este executat cu atât de deplină stăpânire a instrumentelor expresive încât nu poate fi reconstituită urma bisturiului auctorial. Cotidianul însuși se risipește, se dispersează pentru a sublima în viață pur și simplu."[12]Autoarea inventariază, cu o forță de nestăvilit, într-un crescendo plăcut de imagini și detalii, „chioșcul de ziare", „arteziana" , „grămada de moloz scorojit în care scrâșnește o lopată", „bâștile prăfuite", „pălăriile negre", „basmalele legate strâns peste permanentul la cald". În acest sens, Doina Ioanid afirma: „Știința de a se plasa în penumbră, dublu act de mărinimie, atât față de personaje, cât și față de cititor, transformă o povestire precum *Ora de navetă* într-un scurt film."[13]

Combustibilul prozei Gabrielei Adameștieanu este unul corporal-senzorial, care mizează pe miros și privire. Siluetele personajelor se mișcă într-o dialectică a tăcerii, iar mișcările lor fără aplomb generează stări de plictis. În acest sens, Liliana Paicu analizează tăcerile personajelor într-o manieră insolită, dialogul lor este echivalat cu „un dialog al surzilor, desprins parcă din teatrul absurdului."[14] Se instaurează, așadar, relații între priviri și tăceri, între Eros și logos, între absența erosului și tăcere. Legăturile involuează treptat, iar prozatoarea adaugă câte o piesă în puzzle-ul relațiilor în colaps. În momentul în care începe (de)căderea spirituală, privirile, trăirile, sentimentele cad ca la *domino*.

În proza scurtă, individul este privit în relație cu istoria, pentru că o istorie spasmodică nu poate să nu afecteze viața omului :„Nu am cum să scot destinul personajelor din desenul istoric, atunci când ea e convulsionată."[15]Dacă am dori să trasăm un crochiu al prozei scurte, putem afirma că proza scurtă a Gabrielei Adameștieanu mizează pe tematica cuplului aflat între rostire și tăcere, apropiindu-se, desigur, mai mult de situația de tăcere, căci în acest tip de cuplu, comunicarea este predominant aparentă.

Dacă până acum ne-am referit la maniera în care a fost receptată nuvelistica Gabrielei Adameștieanu, vom încerca, în cele ce urmează, să ne îndreptăm atenția înspre interpretarea nuvelelor, pentru a identifica aspectele lor definitorii.

Fie că ne raportăm la *Dăruiește-ți o zi de vacanță, Vară-primăvară, Neliniștea, Dialog, O plimbare scurtă după orele de serviciu, Gara de Est, Ora de navetă, Scurtă internare, Pe zebră*, observăm faptul că nuvelele Gabrielei Adameștieanu devin radiografii ale structurilor imanente ale personajelor. Relevantă, în acest sens, este perspectiva criticului Cornel Moraru, și anume aceea conform căreia proza scurtă pe care o propune autoarea este „neîndoios analitică și psihologică."[16]

Principalele teme valorificate de prozatoare sunt: istoria (contextul social), viața în cadrul clădirilor instituționale, tăcerea, singurătatea, complexul de inferioritate, eșecul, afazia, căsătoria superficială și convențională (v. *Scurtă internare*), maladia, care este dublată uneori de sărăcie (v. *Vară-primăvară*). Temele sunt concentrice, în măsura în care acestea conduc înspre aceleași stări de vid care nu pot fi definite, surprinse, explicate într-o formulă, deși sunt recognoscibile la nivelul simțurilor. Aceste teme sunt expuse, în diverse modulații și nuanțe, în proza scurtă.

---

[12] Irina Petraș, *Literatură română contemporană. Secțiuni*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994, p. 79.
[13] Doina Ioanid, *art.cit.*
[14]Liliana Paicu, *Gabriela Adameștieanu și problematica literaturii feminine*, Editura Pro Universitaria, București, 2013, p. 160.
[15] O discuție cu Gabriela Adameștieanu, moderată de Andreea Răsuceanu https://www.youtube.com/watch?v=sDCzE-tuUY8, accesat în data de 5.12.2017.
[16]Cornel Moraru, „Neliniște și tandrețe", în *Vatra*, 20 mai, 1980 *apud* Gabriela Adameștieanu, *Vară primăvară*, Editura Polirom, Iași, 2012.

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

Am prezentat, așadar, elementele comune, similitudinile nuvelelor pe care le propune înspre lectură Gabriela Adameșteanu. Vom aminti, însă, că există și elemente care particularizează aceste nuvele. În acest sens, observăm că *O plimbare scurtă după orele de serviciu* își are resortul în orele familiare petrecute în compania colegilor, îmbibate de pauze de cafea și țigară, dar și de bârfe sau discuții personale. *Vară-primăvară* este clădită pe stucatura maladiei, având reminiscențe din *Dimineață pierdută*, *Gara de Est* este un text despre remușcare, *Dăruiește-ți o zi de vacanță* se hrănește din eșecul protagonistului, iar *În tramvai* și *Ora de navetă* se tivesc din cotidian, din instantanee stradale.

La nivel formal, putem observa diferențe între *Dialog*, care este, după cum s-a observat, o proză scurtă cu o doză de lirism sau o proză scurtă poematică și *Dăruiește-ți o zi de vacanță*, o nuvelă destul de amplă, centrată pe protagonistul Cristian.

În *Dialog*, cuvintele par să se ivească în urma unui conflict, iar titlul poate fi deslușit ca o fină ironie, nuvela indicând doar viziunea unuia dintre actanții cuplului. Probabil la o primă lectură nu realizăm, dar prin prisma unei relecturi, descifrăm faptul că femeia din *Dialog* este analizată atât din punct de vedere caracterologic, cât și din punctul de vedere de apartenență la un anumit grup social („i-am văzut eu și p-ăia de la tine cum te privesc, i-am văzut și ce bancuri fac”[17]), sau din punct de vedere estetic („pantofii nu i-ai avut niciodată lustruiți, făcuți”[18]).Ceea ce frapează este existența interlocutorului disimulat, pe care îl observa Doina Ioanid în *Un portret în mișcare*[19]. Figura masculină se simte împovărată („și norocul tău că exist eu prostul care te duce-n spate, în timp ce tu îți dai aere de mare”[20]), resimte relația ca pe o corvoadă. În *Dialog*, proză scurtă cu o doză de lirism, nu există *audiatur et altera pars*, căci interlocutorul nu vorbește, este doar mascat. *Dialog* reprezintă, pe de altă parte, o explozie, o descătușare de cuvinte ținute. Discursul devine locvace, se extinde, și încorporează în el un soi de oralitate care plonjează în universul cenușiului existențial. Femeia defăimată apare într-o supraaglomerare de obiecte, având „crătițele arse”, „rufele necălcate”, dar și comportamente inadecvate. În *Dialog*, tocmai acele cuvinte ținute, lâncezite produc verva, disprețul pentru „o asemenea femeie.”[21]

Dăruiește-ți o zi de vacanță înflorește din acel frison al singurătății[22] caracteristic prozei scurte a Gabrielei Adameșteanu, dublat de frisonul eșecului, întrucât singura reușită a protagonistului este singurătatea, o singurătate aparent reconfortantă. Având un simptom de regret datorită faptului că s-a însurat timpuriu, protagonistul inventariază avantajele colegului său, Anton Romașcanu, burlacul îmbibat de *carpe diem*, care poate să lucreze în voie peste program, dar care este și eternul cuceritor, cel care poate obține tot ceea ce lui Cristian îi lipsește. Ne confruntăm, în această situație, cu o scriitură psihologică, căci surprinde un fundal afectiv, acea lentoare a omului dezamăgit, care nu se poate urni, a ființei care lâncezește într-o viață deja-pierdută. Teancul de hârtii care zace pe masă, preambulul pe care nu reușește să îl continue, toate sunt semne ale imposibilității de a mai merge, ale stagnării sau semne ale paraliziei sufletului, drama lui Cristian fiind cea a omului dezorientat. În ființa lui se adună, ca într-un estuar, frustrări și obișnuințe, stări de scârbă și lehamite. În aceste condiții, el devine cu fața trasă de sculatul dis-de-dimineață din ultimii zece ani iar făptura lui poartă grefa unui receptacul de eșecuri.

Nuvela se constituie, deci, din promenade scurte sau din glisări între *momentul prezent* și *cel trecut*, fiecare mișcare trezind anumite stări interioare, prin intermediul unor

[17] Gabriela Adameșteanu, *Vară-primăvară*, proză scurtă, Editura Polirom, București, 2002, p. 57.
[18] *Ibidem.*
[19] Doina Ioanid, *art.cit.*
[20] Gabriela Adameșteanu, *op.cit.*, p. 57.
[21] *Ibidem*, p. 72.
[22] Cornel Moraru, „Neliniște și tandrețe”, în *Vatra*, 20 mai, 1980.

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

stimuli. Scriitura devine un du-te-vino care pune pe desfășurător cele mai infime stări psihice ale protagonistului. În aceste condiții, retrospectiva devine sâcâitoare, astfel că, în finalul nuvelei, protagonistul Cristian își ia „de la sine putere" o zi de vacanță- una care eliberează și descătușează și care reprezintă fuga din universul instituțional fad și anost. Prin această zi de repaos, Cristian își propune să vindece, ceea ce numim, în actualitate, sindromul burnout-ului (post)modern la locul de muncă.

În *Dăruiește-ți o zi de vacanță*, relația dintre Cristian Pătrașcu și fosta soție se manifestă, mai ales după despărțire, concurențial. Concurența e menită să fie judecător, să arate cine a avut dreptate, să arate cine a atins „standingul" cel mai înalt. Se întrezăresc, cu prilejul acestor scrieri, și problemele infinitezimale, cotidiene, care se adună în culoarul psihologic al personajelor. Transpare, așadar, insignifiantul și totuși teribilul calvar al neliniștii cotidiene, care ia textura duminicilor plictisitoare și pline de obligativitate petrecute în compania socrilor. Avem impresia, în calitate de cititori ai prozei scurte, că Gabriela Adameșteanu fotografiază folosindu-se de obiectiv și diafragmă, însăși viața marginală, iar atunci când fotografia este developată, narațiunea ființează.

Dincolo de această iluzie a comunicării, comunicare trunchiată care survolează proza Gabrielei Adameșteanu în permanență, în prozele scurte ale autoarei, remarcă Șerban Axinte, „personajele se pândesc reciproc, unul devine oglinda critică a celuilalt. Definitorii pentru acest tip de relație sunt neliniștea și frica sădite de unul în celălalt." [23]

Prozatoarea acordă o atenție specială acestei neliniști, care este portretizată cu minuțiozitate în nuvela cu titlu sugestiv, *Neliniștea*. În această nuvelă, Gabriela Adameșteanu valorifică simbolul oglinzii. Oglinda pe care o introduce autoarea are rolul de a intensifica sentimente, trăiri, situații, înregistrând „pe repede înainte" o relație închistată.

Astfel, în *Neliniștea*, oglinda, sub ipostaza sa de *speculum*, nu facilitează reflexia narcisist-admirativă, nu este asociată cu voluptatea privirii, ci ilustrează relația așa cum este ea: „Și-acum rămăsese aici și se mișca încet, alunecându-și mereu trupul prin apa singură și deformatoare a oglinzii. Iar a fumat în camera fetei." [24] Oglinda nu distorsionează, în acest caz, realitatea, ci o amplifică, creând acel efect de apropiere, de zoom. Mai mult decât atât, ea devine sfidătoare („licărul amenințător al oglinzii") pentru că te poziționează față în față cu propria conștiință, cu propria imagine de sine, dar și cu cea a alterității. Altfel spus, oglinda reflectă „adevărul, sinceritatea, conținutul inimii și al conștiinței."[25]

În *Neliniștea* întâlnim un Dinu abrutizat, al cărui comportament trădează încapsularea într-o relație devenită extrem de familiară și compromisă. Conflictul cuplului Marta-Dinu se naște în ambele direcții, acesta este resimțit atât de Marta, cât și de Dinu, pe toate palierele ființei. Am selectat, în acest sens, două pasaje care dovedesc această premisă: „Totdeauna mă lasă singură când am nevoie de el, se gândi"[26], „Cu chipul ei posac și mereu nemulțumit, crede că așa trebuie să fie o femeie?"[27]. Proza împrumută voci de anima și animus, textul vorbește din frustrări, dar ei, cei din interiorul cuplului, nu găsesc un limbaj comun, un ambitus, un ton propice de comunicare.

S-a vorbit despre ochiul prozatoarei ca despre un ochi care înregistrează, care filmează detaliile minuscule ale unei epoci spasmodice, dar privirea merge de la exterioritate spre interioritate, oprindu-se, sau realizând câte un popas, câte un *stop-cadru* în interioritatea personajelor, cu focalizare pe erodata viață în doi.

[23] Șerban Axinte, *Gabriela Adameșteanu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015, p. 25.
[24]Gabriela Adameșteanu, *op. cit.*, p. 46.
[25] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 643.
[26] Gabriela Adameșteanu, *op.cit.*, p. 49.
[27]*Ibidem*, p. 51.

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

Apetența scriitoarei pentru descrierea relațiilor în colaps transpare și în universul romanesc configurat de aceasta, iar relația Letiției cu Petru este o mostră în acest sens. Trecerea de la admirație la un soi de ură difuză este surprinsă în trecerea de la romanul *Drumul egal al fiecărei zile* la *Provizorat*. Simțindu-se epuizată de relația pe care o experimentează cu Petru, Letiția își redimensionează universul afectiv, îndreptându-se înspre Sorin, de aici și constatarea pe care o face, cu bun temei, Sanda Cordoș: „Înstrăinarea este acum deplină și cuplul conjugal se menține în numele unor inerții psihice și sociale. Adevăratul cuplu, emoțional și erotic, Letiția îl reface cu Sorin Olaru."[28] Pe aceleași tăceri și sentimente mocnite funcționează și relațiile din romanele Gabrielei Adameștieanu căci, dacă iubirea pe care o nutrește Letiția pentru Petru este la început una inaugurală, fulgurantă, aflată sub semnul unui *coup de foudre*, aceasta involuează. Din perspectivă psihogenealogică sau transgenerațională, această involuție poate fi asociată și cu o moștenire a unui ADN în care relațiile nu funcționează.

Proza scurtă a Gabrielei Adameștieanu face, în adevăr, paradăde personaje supuse eșecului, iar stările de jenă, de plictis, de silă sau de lehamite sunt resimțite atât imanent, cât și în exterior (căldura care conferă, la nivel exterior, starea neplăcută de sufocare, de claustrare, de înăbușeală). Neliniștea este vie în toată nuvelistica Gabrielei Adameștieanu, fiind asociată cu o stare pronunțată de spaimă. Ancorat într-o realitate tragică, personajul Gabrielei Adameștieanu nu se mai poate sustrage *fatumului*: „O stare acută de neliniște dă proporții lucrurilor mărunte, însă nu spațiul interior se dilată, ci spaima. Personajele locuiesc în interiorul unei lumi compuse din senzații, trăiri și stări contradictorii. Sunt suflete captive, constrânse nu atât de împrejurări, cât de faptul că mereu trebuie să se închidă în ele înseși, în inacțiune, din neputința de a replica, de a spune măcar tot ce gândesc. Par total inhibate în fața inevitabilului vieții, care amenință peste tot și de nicăieri; Numai gândul că s-ar putea întâmpla ceva neplăcut e suficient să exercite peste măsură imaginația (cum se întâmplă în *Vară-primăvară*)."[29]

Odată cu *În tramvai* și *Ora de navetă*, prozatoarea schimbă puțin registrul, întrucât cele două nuvele par „felii" rupte din viață. Ne este prezentată, așadar, o literatură care încorporează strada, cu elementele care se află în proximitatea ei: blocul, tramvaiul, curțile, peticele de asfalt, toate acestea fiind configurate cu o iscusință narativă care îi permite cititorului să vizualizeze totul. *În tramvai* și *Ora de navetă* pot fi citite ca nuvele *best of* din seria celor care își propun să (re)prezinte strada. În aceste condiții, mizând pe elemente care fac parte din arsenalul străzii, scriitura primește o „stofă" stradală, fiind deopotrivă și una profund vizuală. Această vedere sau viziune presupune o internalizare din partea lectorului, o trecere a obiectelor prin propriul filtru.

În tramvai vocile personajelor se mișcă impetuos, într-o supraaglomerare de opinii și idei pe care cititorul nu le poate descifra în întregime. *Ora de navetă* și *În tramvai* surprind pulsația vieții din mijloacele de transport, și navetiștii, care își expun, pe durata călătoriei, o parte din ideile lor. Navetistul este, pe de altă parte, întotdeauna un personaj scindat, *in between*, aflat în permanență în parcurgerea unui drum. El devine un personaj care vrea să își umple timpul povestind. Registrul lingvistic oscilează în funcție de cultura și vârsta personajelor, dar suprapunerea vocilor e o temă recurentă, care se regăsește în aproape toată nuvelistica Gabrielei Adameștieanu.

În *Scurtă internare*, vocea care se face remarcată este cea a unei femei de douăzeci și nouă de ani, cu un limbaj care trădează o incultură crasă. În aceste condiții, nici relația pe

[28] Sanda Cordoș, *Lumi din cuvinte, Reprezentări și identități în literatura română posteblică*, Editura Cartea românească, București, 2012, p. 183.
[29] Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coord.), *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, Editura Albastros, București, 2000, p. 5.

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

care o trăiește, alături de Sandu Ion, nu poate fi una profundă. Dramele acestei femei par să fie legate în lanț. Avem, bunăoară, drama orfanei, care își pierde mama la vârsta timpurie de paisprezece ani. Fără să simtă nevoia unei maternități conștiente, protagonista se află în imposibilitatea de a stabili o bună comunicare cu fiicele ei. Căsătoria cu Sandu Ion a fost una în pripă, superficială, și cauzată de faptul că acesta avea casă și buletin de București, protagonista locvace recunoscând acest aspect față de interlocutoarea ei, proaspăta colegă de salon. Cele două colege de cameră nu fac altceva decât să își umple timpul dintre mese, cu sporovăieli despre viața lor personală. Dacă privim scriitura și din alt punct de vedere, întâlnim, deopotrivă o temă tabu și o temă feminină: aceea a avortului, care presupune dureri și umilințe.

În *Vară-primăvară*, figura centrală, cea a Milicăi, este grefată pe tema senectuții și a sărăciei. În culisele nuvelei, transpare, însă, și tema relațiilor în colaps prin figura Romaniței, care încearcă să își revină, să se recompună emoțional după divorț.

CONCLUZII

Resortul prozei Gabrielei Adamesteanu rămâne cotidianul aflat în proximitatea noastră, iar la nivelul simțurilor, mai multe stări- guvernate de o forță care se hrănește din mundanul cel mai palpabil- deconcentrează traseul personajelor, le afectează curgerea și echilibrul existențial. Considerăm că tocmai aceste argumente îl determină pe Ion Vlad să afirme că „Principalul motiv este, fără îndoială, cotidianul, lumea cea de toate zilele, cu banale confruntări compunându-și existența din gesturi previzibile, dar imprevizibile ca efect, consecințe și mecanism interior (...). În acest univers, oamenii sunt componentele unui ritm egal al zilelor, al orelor de serviciu, al familiei, al eroziunii unor sentimente, al zdruncinării unor aparențe.”[30]

Nuvelele prezintă, într-o oarecare manieră, (auto)suficiența unor personaje care se mulțumesc intrând în posesia unor obiecte (în vremuri ostile), dar care, la nivel spiritual, în plasma lor ontologică, rămân atât de sărace, atât de dezrădăcinate, încât uneori provoacă milă. În acest sens, Ion Vlad surprinde această ,,inserare” a unor obiecte menite să umple un spațiu existențial gol: ,,Elementele surprinse sunt remarcabil inserate, configurând mentalități de azi, miturile unei lumi mulțumite în confortul ei mediocru (casetofoane, magnetofon, un trabant sau o Skodă), în plictisul și urâtul unei existențe fade, fără orizont și, în consecință, erodate de absența unor idealuri superioare, de comunicare firească.”[31]

Am putea afirma că aproape toate femeile portretizate de Gabriela Adamesteanu își doresc un *reliable-man*, dar nu au parte de el. Obosind să mai ceară ceva unor bărbați nehotărâți, inactivi și imaturi, se simt cumva obligate să preia controlul. Interesantă este tehnica pe care o folosește autoarea, căci observăm o denudare treptată a tuturor nemulțumirilor, aceste nemulțumiri difuzându-se până la o stare de cronicitate, de infirmitate morală. Fie că sunt prinse în granițele unor mariaje oficializate și consumate, fie că sunt relații încă neoficializate, legăturile descrise de Gabriela Adamesteanu par să funcționeze pe același principiu ordonator. Atenția prozatoarei se îndreaptă înspre furia și înspre rănile unor personaje, acestea fiind reliefate în diverse straturi ale conștiinței. Autoarea explorează un etos relațional oscilant, analizând o puzderie de situații care conduc legăturile înspre colaps sau chiar declin. Puținele încercări ale personajelor de a comunica sunt rapid înăbușite, iar autenticitatea scriiturii este dată de prezentarea acestor relații în forma lor neprocesată, netrucată. Mai mult decât atât, nuvelele devin un soi de jocuri de oglinzi, în care, pe rând, femeia și bărbatul sunt demascați și chiar diseminați. Îi rămâne autoarei deosebitul merit de a crea personaje complexe din punct de vedere psihologic, care se chestionează în permanență și îi chestionează și pe ceilalți.

[30] Ion Vlad, „Proza universului cotidian”, în *Tribuna*, 17 ianuarie, 1980.
[31] *Ibidem.*

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

Gabriela Adamesteanu ne propune o imagine totalizantă a unor relații care ating apogeul declinului, tocmai datorită faptului că partenerii se află în imposibilitatea de a se implica afectiv. Astfel, iubirea nu mai este un fruct proaspăt, ci o cariopsă, pândită inevitabil de alterare, iar în spatele acestor relații prezidează disforia.

În pofida faptului că nuvelistica Gabrielei Adamesteanu nu a fost nici atât de vizitată, nici atât de apreciată de critica literară în comparație cu romanele (și ne referim cu precădere la romanul *Dimineață pierdută*), aceasta surprinde nu doar teme care îndeamnă la o lectură critică, la o lectură cu creionul în mână, ci și vibrări ale unei epoci. În acest sens, Paul Cernat afirma: „Nu numai o lume ne întâmpină în aceste proze, ci și o atmosferă-or, atmosfera este prin excelență sufletul unei lumi, vibrația ei interioară, ceea ce rezistă perisabilului. Sunt foarte puțini prozatori români care au «prins» imaginea Bucureștiului cu acuitatea memorabilă a Gabrielei Adamesteanu."[32]

Daniel Cristea-Enache deplânge statutul de Cenușăreasă pe care îl ocupă nuvelistica în opera Gabrielei Adamesteanu și ia în considerare autonomia artistică a nuvelisticii prozatoarei: „În legătură cu proza scurtă a Gabrielei Adamesteanu încă există o prejudecată critică. Nuvelelor și povestirilor li s-a rezervat un rol modest: de poligon de încercări narative, în vederea Romanului. Realitatea e totuși alta. Proza scurtă a Gabrielei Adamesteanu are ceea ce se numește autonomie artistică. Eu nu cred că tema în sine contează în literatură. Nu există teme mari și teme mici. Dar, atunci când ajungem la concluzia că autorul pe care l-am citit cu creionul în mână e unul excepțional, în genul extensiv al romanului și în regimul intensiv al prozei scurte, un dialog cu temele lui devine obligatoriu."[33]

Datorită recitirii și rescrierii, proza Gabrielei Adamesteanu are o structură închegată, cvasiperfectă. Vocea auctorială este echidistantă, diplomată, deloc grandilocventă, într-un balans aproape egal de narațiune, pasaje descriptive și fragmente dialogale, toate dispuse într-o dantelărie epică unitară. În proza scurtă forfotește, *da capo al fine*, o lume fără jubilație, care surprinde tușele grave ale ființelor de o vacuitate existențială rarisimă.

BIBLIOGRAPHY

A) BIBLIOGRAFIA OPEREI

1. Adamesteanu, Gabriela. *Opere II*, prefață de Paul Cernat, cronologie de Andreea Drăghicescu, Editura Polirom, Iași, 2008
2. Adamesteanu, Gabriela. *Provizorat*, Editura Polirom, Iași, 2010
3. Adamesteanu, Gabriela. *Vară-primăvară*, Editura Polirom, Iași, 2012
4. Adamesteanu, Gabriela. *Drumul egal al fiecărei zile*, Ediția a VI-a definitivă, Editura Polirom, Iași, 2015

B) BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

1. Axinte, Șerban. *Gabriela Adamesteanu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Tracus Arte, București, 2015
2. Cordoș, Sanda. *Lumi din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Editura Cartea românească, București, 2012
3. Ciocârlie, Corina. *Femei în fața oglinzii*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1998.
4. Manolescu, Nicolae. *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008

[32]Paul Cernat, *Rezistența la timp. Gabriela Adamesteanu între proză scurtă și roman* în *Opere II, Gara de Est*, *Întâlnirea* de Gabriela Adamesteanu, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 39.
[33] Daniel Cristea-Enache, „În curtea interioară", în *Observator Cultural*, nr. 512-513, februarie 2010.

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)

5. Mușat, Carmen. *Strategiile subversiunii: incursiuni în proza postmodernă*, Ediția a II-a, Editura Cartea românească, București, 2008
6. Paicu, Liliana. *Gabriela Adameșteanu și problematica literaturii feminine*, Editura Pro Universitaria, București, 2013
7. Petraș, Irina. *Literatură română contemporană*. Secțiuni. Editura Didactică și Pedagogică, București, 1994
8. Petraș, Irina. *Oglinda și drumul. Prozatori contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 2013

C) BIBLIOGRAFIE CRITICĂ SECUNDARĂ

1. Greimas Algirdas , Julien Fontanille . *Semiotica pasiunilor. De la stările lucrurilor la stările sufletului*, traducere de Mădălina Lascu și Rodica Paliga, ediție îngrijită de Sorin Paliga, Editura Scripta, București, 1997
2. Patrice van Eersel , Catherine Maillard. *Mă dor strămoșii. Psihogenealogia sau cum să ne schimbăm viitorul cunoscându-ne trecutul*, traducere de Bianca Biagini și Raluca Bibiri, Editura Philobia, București, 2013

D) Dicționare

1. Chevalier, Jean, Gheerbrant Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, traducere de Micaela Slăvescu, Laurențiu Zoicaș, Daniel Nicolescu, Doina Uricariu, Olga Zaicik, Irina Bojin, Victor-Dinu Vlădulescu, Ileana Cantuniari, Liana Repețeanu, Agnes Davidovici, Sanda Oprescu,Editura Polirom, Iași, 2009
2. Zaciu, Mircea, Papahagi Marian, Sasu Aurel: coordonatori, *Dicționarul esențial al scriitorilor români,* Ed. Albastros, București, 2000

E) Periodice

1. Cristea-Enache, Daniel, „În curtea interioară”, în *Observator cultural*, nr. 512-513, februarie 2010
2. Ioanid, Doina, „Un portret în mișcare”, în *Observator cultural*, nr. 323, iunie 2006
3. Sora, Simona, „Puzzlecturi- în căutarea romanului pierdut”, în *Dilema*, an XI, nr. 519, 7-13 martie 2003
4. Vlad, Ion, „Proza universului cotidian”, în *Tribuna*, 17 ianuarie, 1980

F) Webografie

1. O discuție cu Gabriela Adameșteanu, moderată de Andreea Răsuceanu
https://www.youtube.com/watch?v=sDCzE-tuUY8, accesat în data de 5.12.2017
2. Gabriela Adamesteanu au Lycée Français Anna de Noailles, 08 mai 2014
https://www.youtube.com/watch?v=rjtwlmDYXao, accesat în data de 5.12.2017

BDD-A28298 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:22 UTC)